

Biskup Ján Vojtaššák (1877-1965) – slovenský mučeník komunizmu

Stanislav Trebatický

4. apríla 2020 ✝ Cirkev ✝ Komunizmus na Slovensku

Popri bl. Pavlovi Gojdičovi je asi najznámejšou obeťou ľavicového a komunistického teroru na Slovensku spišský biskup Ján Vojtaššák. Ľavicový totalitný režim z neho vyfabrikoval exemplárny prípad zlého „klérofašistického“ Slováka a hneď po zániku I. slovenskej republiky ho prenasledoval. Prvýkrát ho zatkli 5. mája 1945, krátko pred definitívnym skončením II. svetovej vojny. V Prahe sa ešte bojovalo, ale Slovensko už bolo dôkladne „oslobodené“ a tak nič nebránilo novému režimu vysporiadať sa so slovenským klérom a katolíckou Cirkvou. Benešovský ľavicový režim sa rozhodol okamžite poštátniť všetky katolícke školy, zakázal katolícku tlač na Slovensku až do odvolania (1946) a potrestanie slovenských biskupov malo nasledovať.

Nový československý ľavicový režim na čele s Edvardom Benešom, nastolený s výdatnou podporou súdruha Stalina, čoskoro žiadal Vatikán (október 1945), aby Vojtaššáka a ďalších troch slovenských biskupov pozbavili úradu. Na počudovanie to Vatikán odmietol. Pikantná bola aj odpoveď Vatikánu, ktorá vrhá určité svetlo na ľavicový demokratický režim: „Podobne ďalekosiahle požiadavky nakládli ani nemeckí národní socialisti.“

Postoj Vatikánu sa javí byť v rozpore s tvrdeniami liberálnych historikov, podľa ktorých bol Vojtaššák vo Vatikáne zle zapísaný kvôli hláseniam posielaným vatikánskym chargé d'affaires Burziom Svätej stolici. Z týchto subjektívnych hlásení jedného človeka sa vytvára kvázi postoj celého Vatikánu.

Rovnako zjednodušene sa hlavným kritériom pri hodnotení Vojtaššákovho života, ktorý trval 88 rokov, stáva jeho osobný, negatívny postoj k židovskému etniku.

Pokiaľ by sme zo zorného uhla tohto postoja hodnotili všetkých slovenských dejateľov 19. a 20. storočia, tak neobstojí takmer nikto, pretože židovské etnikum bolo medzi Slovákami krajne nepopulárne. Tento postoj bol výrazným prvkom celej slovenskej literatúry aj politiky. Prečo tomu tak bolo, nad tým nech sa zamyslia tí, ktorých tento fakt neustále enervuje. Existuje, samozrejme, jeden spôsob ako tento problém vyriešiť – zakázať celú slovenskú literatúru a dejiny do roku 1945, prípadne zrušiť slovenský národ ako taký.

Keďže v roku 1945 ešte ľavicový režim nebol dokonale prispôsobený požiadavkám KSČ, museli Vojtaššáka po štyroch mesiacoch väznenia na nátlak Vatikánu a občianskych protestoch 8. septembra prepustiť. Kvôli brutálnemu vypočúvaniu mal podlomené zdravie a to natoľko, že ho museli ešte vo väzení hospitalizovať. Formálne nebol ani obžalovaný ani súdený, nová moc sa ani nenamáhala s formalitami. Pápež Pius XII., aby viditeľne ukázal svoj postoj k Vojtaššákovi a slovenským biskupom, im napísal pri príležitosti 25-ročného jubilea ich biskupskej vysviacky apoštolský list.

Komunisti však nezaháľali. Vyfabrikovali materiál, podľa ktorého Vojtaššák ako predseda Štátnej rady spoluvyhlasoval 14. marca 1939 Slovenský štát. Jediná chybička spočívala v tom, že vtedy žiadna Štátna rada neexistovala a Vojtaššák teda nemohol byť jej predsedom. S takýmito „závažnými“ obvineniami sa vybral slovenský komunista šľachtického pôvodu Vladimír Clementis uvítať vatikánskeho internuncia Rittersa s požiadavkou očistiť episkopát. Očista však neprišla. Zatiaľ.

Na jeseň 1947 vláda Vojtaššákovi nepriamo naznačila, že ak by sa rozhodol opustiť ČSR a nikdy sa na Slovensko nevrátiť, tak by sa to stretlo s priaznivým ohlasom, ale ak nie, tak sa proti nemu začne politický súdny proces. Keďže Vojtaššák na podobné ponuky nereflektoval, vláda mu odmietla dať povolenie na cestu do Ríma, z ktorej sa však plánoval vrátiť.

Brána leopoldovského väzenia

Po roku 1948 bolo už každému jasné, že komunisti ovládli Východnú Európu, ktorú odovzdali Stalinovi s vďakou predstavitelia liberálno-demokratických režimov. Variant z vycestovaním Vojtaššáka sa stal zbytočným, teraz mali komunisti na slovenských biskupov oveľa mocnejšie zbrane ako vyhnanstvo. Vatikán sa začal vážne zaoberať myšlienkou povýšenia Vojtaššáka na arcibiskupa, aby mohol s ešte väčšou autoritou vystupovať proti komunistickému režimu, ale aj apelovať na ustráchaných a kompromisníckych biskupov. Nakoniec však z toho zišlo.

Utužený a sovietskymi poradcami poučený režim sa rozhodol v roku 1950 odhodiť posledné zvyšky pretvárký a zúčtovať s katolíckou Cirkvou raz a navždy. Zrušil kláštory, pozatýkal rehoľníkov a zároveň aj troch biskupov – Vojtaššáka, Buzalku a Gojdiča. Všetci biskupi boli vystavení brutálnemu týraniu a nakoniec bol s nimi inscenovaný divadelný proces, originálny čo do počtu biskupov, ktorí boli naraz súdení.

Mučenie, ktoré musel Vojtaššák absolvovať, plne zodpovedalo praxi komunistickej tajnej polície NKVD v Sovietskom zväze, ako ho podrobne opísal A. Solženicyn v knihe Súostrovie GULag. Vojtaššáka bili, budili v noci, aby sa nemohol vyspať, mučili ho hladom, vyhrážali sa mu smrťou. Bol umiestnený v cele s rozmerom 2×2 metre, v ktorej musel stále chodiť na príkaz vyšetrovateľov dokola od 6. hodiny rána až do 10. hodiny večer. Keď spadol od vyčerpania, tak ho obľali studenou vodou a musel kráčať ďalej.

Pripomeňme, že vtedy mal Vojtaššák 74 rokov!

Nasledoval proces s biskupmi, v rámci ktorého Vojtaššáka odsúdili za: vojenskú zradu, velezradu, vyzvedačstvo a úklady proti republike. Celková výmera trestu bola 24 rokov. Súčasťou trestu bola konfiškácia majetku a peňažný trest pol milióna korún.

Po ukončení procesu bol odvezený do väzenia, kde jeho utrpenie pokračovalo. Prešiel všetkými tvrdými väznicami v ČSR: Leopoldov, Ilava, Praha – Pankrác. Navyše sa pri vychádzke na väzenskom dvore pošmykol a spadol na zátylok, pričom utrpel otras mozgu. Následkom boli doživotné každodenné bolesti hlavy.

Je preto pochopiteľné, že jeho zdravotný stav bol, aj vzhľadom na vek, katastrofálny. Museli to nakoniec uznať aj väzenskí lekári, ktorí ho prekvalifikovali do nižšej zdravotnej kategórie. Záznamy z vyšetrení hovoria o jeho chronickej gastritíde a reumatizme, mal herniu (prietrž) a hypertrofiu prostaty, srdcový šelest, opuchy oboch končatín, obojstranný varikózný komplex a vážil len 57 kg.

Aj počas výkonu trestu bol fyzicky napadaný dozorcami. Chodievali k nemu do cely, dávali mu do rúk metlu ako biskupskú berlu a pritom ho bili obuškami. Je ťažké predstaviť si, čo to museli byť za ľudia, ktorí boli schopní týrať starca nad hrobom. Ešte horšie snáď bolo jeho psychické utrpenie. Obzvlášť pri pobyte v ilavskej väznici trpel prítomnosťou spoluväzňov, ktorí sa skladali z brutálnych ťažkých zločincov, ktorí svojim primitivismom a krutosťou strpčovali biskupovi život.

V roku 1956 bol jeho zdravotný stav natoľko povážlivý, že ho museli hospitalizovať vo väzenskej nemocnici. V zrejmom očakávaní blízkej smrti sa ho komunistický režim rozhodol zbaviť a poslať umrieť mimo väzbu. Prokurátor mu prerušil výkon trestu a umiestnil ho do starobinca v meste Děčín. Slovensko mal Vojtaššák zakázané.

Sklamaní komunisti sa rozhodli, vidiaci, že Vojtaššák akosi nechce zomrieť, obnoviť výkon trestu. V apríli 1958 si pre neho prišli príslušníci ŠtB a prechodne ho internovali v Paběniciach. Ludový súd nakoniec nariadil pokračovanie trestu.

Vojtaššák nastúpil do väzenia v Žiline a z nej sa dostal opäť do Ilavy. Neskôr bol presunutý do Valdíc pri Jičine. Tam sa mu stali osudnými kritické poznámky, ktoré si písal ceruzkou do komunistického propagandistického paškvilu Zrada a pád, ktorý si zapožičal vo väzenskej knižnici. Namiesto ideového prerodu sa dočkali súdruhovia u väzňa posmechu. To ich rozčúlilo a kvalifikovali to ako trestný čin. Za trest ho poslali na desať dní do korekcie a dali mu pokutu 50 Kčs. Písal sa rok 1960 a mal vtedy 82 rokov! Na protest vyhlásil hladovku. Veliteľ väznice mu odkázal, že ho „nechá chcípnout“ a čakal, že starý muž rezignuje.

Vojtaššák bol však rozhodnutý hnať celú vec až do konca.

Nakoniec to bol veliteľ, ktorý to nevydržal. Prikázal podávať Vojtaššákovi potravu násilím, čoho následkom sa dostavilo ďalšie utrpenie – hnačky a zvracanie. Do cely mu nasadili tzv. sociálne blízkych – nepolitických kriminálnikov –, ktorí mali systematicky a cieľavedome psychicky týrať starého biskupa.

Komunistický režim urobil všetko pre to, aby Vojtaššáka utýral. Po tejto stránke sa mu nedá vyčítať, že by sa nesnažil. Biskup bol však stále nažive a čo bolo horšie, neustále sa o neho zaujímala a intervenovala v jeho prospech Svätá stolica. Keďže v roku 1963 nastal prvý politický odmäk, rozhodol sa súdruh prezident Novotný, že udelí Vojtaššákovi milosť. Prepustili ho pred dovŕšením 86 roku života.

Radosť bola však čoskoro skalená poznaním, že rodné Slovensko už nikdy neuvidí. Komunisti, vedomí si jeho popularity medzi veriacimi, sa obávali jeho prítomnosti v buržoázno-nacionalistickej a klérofašistickej časti socialistickej republiky. Preto sa rozhodli pre jeho vyhnanstvo v českých Senohrabochoch, neďaleko Prahy, aby ho mali na očiach. Bola to vlastne ďalšia internácia, aj keď tentoraz už bez psov a samopalov. Tie už aj tak nepotrebovali. Aj komunistom bolo jasné, že s takým zdravotným stavom a v takom veku im už biskup Vojtaššák neutečie.

V roku 1965 prišla nakoniec mozgová mŕtvica, ktorá ukončila život verného syna katolíckej Cirkvi, biskupa a slovenského vlastenca Jána Vojtaššáka. Nakoniec predsa len marxistom „utiekol“ tam, kam sa raz chystáme z tohto sveta utiecť všetci. Slovenskí katolíci pevne veria, že ich biskup bol odmenený za svoje utrpenie a vernosť Nebeským kráľovstvom. Modlia sa k nemu a čakajú, kedy bude povýšený na oltár.

Avšak nestačí ho len ctíť, je potrebné ho aj nasledovať. Sme pripravení trpieť za vieru ako on? Modlime sa k Bohu aj biskupovi Jánovi, aby sme v hodine skúšky obstáli.

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/biskup-jan-vojtassak-1877-1965-slovensky-mucenik-komunizmu/>